

1

‘Vooruit man! Schiet op!’

‘Ik kan niet meer ... Och, laat me rusten, al is het maar een ogenblik ...’

‘Nee, nee ... Kom, wees een kerel. Als je gaat liggen, sta je niet meer op.’

En verder strompelden ze weer over de eindeloze steppen. Een tijd lang was het stil. Toen bleef de ene staan. Hij viel. ‘Laat me liggen, makker. Laat me slapen ... slapen.’ Het hoofd zonk opzij, de ogen sloten zich ...

24 juni 1812 was Napoleon met zijn geweldige leger over de Memel getrokken. Niet minder dan 611.000 mannen streden in het grote leger, de ‘grande armee’ van veertien naties. Alle landen van Europa, met uitzondering van Rusland, Zweden en Turkije, hadden hun deel bijgedragen. Het leger was in elk opzicht goed uitgerust. In Danzig en Koningsbergen waren onmetelijke voorraden opgeslagen. Twintigduizend pakwagens vervoerden de proviand; en kwam men nog tekort, dan konden de trekossen worden geslacht en als voedsel dienen. 1350 kanonnen nam Napoleon mee. Nooit zag Europa zo’n reusachtige voorbereiding, nooit werd een leger met meer gejubel begroet dan de grote armee in Polen ten deel viel. Was het een wonder dat bijna iedereen in haast bijgelovige eerbied opkeek naar Napoleon, de onoverwinnelijke? Bezieling was er niet alleen bij de garde van de keizer, niet alleen bij de Fransen; bezieling deelde zich ook mee aan de vreemde hulptroepen die, gedeeltelijk vrijwillig, ten dele gedwongen, zich hadden geschaard onder het vaandel van de keizer.

Hoe snel was het veranderd! In de stromende regen trok het leger

van Vilnius naar Vitebsk. De wegen waren onbegaanbaar. De dorpen verwoest. Vee en veldvruchten weggevoerd. De bijgelovige bevolking stelde zich het aanrukkende leger voor als roofzuchtige horden. In oude volksoverleveringen werd verhaald van woeste Tartaren ... Welnu – zo was het vreemde leger. En daarom vluchtten ze het binnenland in, slechts woeste leegheid achter zich latend. Door deze sombere woestenij trok het leger voort. En aldoor viel de regen. De toevoer van proviand was in de war gelopen ...

Zo strompelden ze verder. ‘Niet achterblijven, Hessel. Toe ... doe je ogen open ...’ Ruw schudde de korporaal de soldaat door elkaar. Oh, hij had zielsmedelijden met de jonge Hollander. Maar daarom juist kon hij hem niet achterlaten, want dan was hij zeker verloren. Als hij niet stierf, zou hij in handen van de Russen vallen, die om hen heen zwermden.

De jonge rekrut opende zijn ogen. ‘Ach, laat me, korporaal’, smeekte hij.

Maar deze was onverbiddelijk. ‘Nee’, zei hij kortaf, ‘nee. Kom, wees een kerel. Nog een halfuur en je mag rusten.’

Verder strompelden ze weer. De wegen waren doorweekt. Het voedsel was schaars. Ze hadden in geen drie dagen eten gehad. Nou ja, een handvol onrijpe rogge uitgezonderd. Maar dat was nauwelijks menselijk voedsel te noemen.

Eindelijk, ha! Daar klonk het sein: ‘Rust!’ Ze lieten zich zo op de doorweekte grond vallen. Eten was er niet en ze waren te moe om het te zoeken. Ze lagen naast elkaar, Hollanders en Fransen. Nee, het legerverband was nog niet verbroken, maar zij vormden de achterhoede. Het waren vooral jonge rekruten. De oude veteranen, die Napoleon gevolgd waren in verscheidene veldtochten, toonden nog niet het geringste spoor van vermoeidheid. Maar anders was het met de ongeoeffenden. Onuitsprekelijk veel werd er geleden. De hospitalen waren overvol. Buikloop rukte de krachten weg.

Het was nog donker toen er verzamelen werd geblazen. 's Nachts waren er proviandwagens gekomen. Ah – nu konden ze weer eens eten. Eten! Gulzig schrokken ze ... Ook Hessel van Lubbert Klazes spoedde zich naar de veldkeuken. Hessel had niet veel gerust. Hij was te moe om te slapen. Had de vriendelijke korporaal zich niet over hem ontfermd de vorige avond, hij was achtergebleven. En dat betekende onvermijdelijk de dood. Sloopten honger en ontbering niet, dan was er de vijand, die alles haatte wat het Franse uniform droeg.

Hessel was nog maar net in dienst. Hij kwam uit Oostmahorn, een gehuchtje bij Anjum in Friesland. Ruim een jaar had hij in de gevangenis in Leeuwarden doorgebracht, verdacht van smokkelen. Op Oostmahorn werd veel gesmokkeld. De Franse soldaten onder de toenmalige luitenant Robesville spanden zich echter vergeefs in de smokkelaars te betrappen. Hessel was geen smokkelaar. Een stille verklikker, Jelle Piebes, had echter stilletjes in Hessels kist tabak en koffie verborgen. Daarop lokte hij een huiszoeking uit bij Lubbert Klazes. Hessel was gevangengenomen en naar Leeuwarden gebracht. Enige tijd later werd Klaas, Hessels broer, ook gevangengenomen. Klaas was, in tegenstelling tot Hessel, wel lid van de smokkelbende, die, onder aanvoering van Lieuwe Botes, het de Fransen zeer lastig gemaakt had. De aanvoerder Lieuwe was gevlucht met Jelle Lolkes, zoon van Lolke Wiegers, de boer van Groot Grouw. Omdat echter de bewijzen tegen Klaas niet al te sterk waren, was hij niet tot gevangenisstraf veroordeeld, maar werd hij in het leger geplaatst. Daar diende ook Douwe, de derde zoon van Lubbert Klazes.

‘Wat kijk jij somber, maat’, zo begroette een andere Hollander Hessel. ‘Ben je ziek? Kom hier – ik zal je wel helpen!’ De goedhartige Hollander baande zich, op de voet gevolgd door Hessel, een weg. Het was een stevige kerel, een zoon van een Noord-Hollandse kaasboer uit de omgeving van Alkmaar. Hij drong zich met de ellebogen een weg door de groep soldaten die de veldkeuken omringden. ‘Geef je ketel-

tje maar eens aan.’ Uit een grote teil werden de blikken vol geschept. ‘Ha ... hutspot! En een goed stuk vlees!’

Hessel wilde weglopen met zijn portie. ‘Wacht even, maat!’ riep de Noord-Hollander hem toe. ‘We moeten meteen ons rantsoen voor de hele dag meenemen.’ Een paar grote hompen brood werden hem toegereikt. De Noord-Hollander wist ook nog een stuk kaas en een worst te bemachtigen. ‘Stop weg!’ zei hij tegen Hessel. ‘Kom, nu een beetje uit het gedrang.’

Enigszins afgezonderd van de anderen gingen ze naast elkaar zitten, de Hollander en de Fries. Hessel vouwde zijn handen en bad, voor hij begon te eten.

Getroffen keek de Noord-Hollander hem aan. ‘Je bent beter dan ik, makker’, zei hij tegen Hessel. ‘Ik bid niet meer ...’

‘Niet meer bidden?’ vroeg Hessel verdrietig. ‘Heb je het dan vroeger wel gedaan?’

‘Natuurlijk. Bij ons thuis baden we altijd. Maar je wordt hier bespot. En je ziet zo veel ellende, dat je het bidden verleert.’

‘Dan heb je nooit echt gebeden’, zei Hessel. ‘Ik heb veel leed doorgemaakt. En nu wordt dit misschien het einde. Maar – ik heb mijn God nog ...’

Een tijdlang bleef het stil. Zwijgend aten ze. Toen zei de Hollander: ‘Je bent gelukkig. Maar waarom ben je dan toch zo somber? Of voel je je ziek?’ Hessel knikte. ‘Ik ben inderdaad ziek’, zei hij. ‘Langer dan een jaar heb ik gevangengezeten. Onschuldig. Dat heeft m’n gestel ondermijnd. Toen werd ik bij het leger ingedeeld. Eerst ging het wel. Maar de snelle marsen hebben me vermoeid. En nu de laatste maand ... Maar daarvan hoef ik je niets te vertellen.’

‘Nee’, antwoordde de Hollander. ‘Het is hier in het leger een rommel. De voedselvoorziening is niet in orde. Iedereen moet maar zien dat hij z’n deel krijgt. Nou, ik red me wel. Maar jij ... en – nee, ik wil je niet beledigen.’

‘Och, zeg ’t maar gerust. Ik weet wel dat ik niet geschikt ben voor

zulke dingen’, zei Hessel zacht. ‘Ik hou me liever op de achtergrond. Ik ben bang een ander te benadelen.’

‘Ja ... en dan loop je ’t zelf op.’

Plotseling klonk een schetterende fanfare. ‘De mars begint weer’, zei de Noord-Hollander terwijl hij opstond. ‘Het is gelukkig nog droog.’

Maar niet lang bleef het droog. Het begon weer te regenen. Moeizaam sjokte de troep voort. Heel in de verte zagen ze de vage omtrekken van Vitebsk. De Noord-Hollander en Hessel marcheerden mee in de stromende regen. Hessel kon het echter niet bijhouden. ‘Laat mij hier maar blijven, makker’, zei Hessel. ‘Ik kan niet verder.’

Maar daarvan wilde de Hollander niet weten. ‘Ben je mal?’ antwoordde hij. ‘Denk je dat ik een vriend in de steek laat?’

‘Opschieten, mannen!’ Een luitenant reed langs de troepen.

‘We kunnen niet sneller, luitenant’, antwoordde een van de soldaten.

De luitenant hield halt. Nee, inderdaad, ze konden niet meer. Uitgeput strompelden ze voort. Maar toen was hij gedwongen ze in de steek te laten. Want het leger moest in ijtempo verder. De bevelen van de keizer waren onverbiddeijk. Tot elke prijs moest verhinderd worden dat de beide Russische legers, het noordelijke onder bevel van Barclay de Tolly en het zuidelijke onder vorst Bagration, zich met elkaar verbonden. De luitenant wendde zijn paard nu snel om. ‘We moeten de achterblijvers maar in de steek laten, kapitein’, rapporteerde hij enkele ogenblikken later.

Vlug werden nu enkele orders gegeven. ‘Wie niet mee kan komen, moet uitvallen. Laat de achterblijvers zich aansluiten. Want de vijand zit ons op de hielen.’ Deze order werd uitgedeeld. De kapitein zuchtte. Hoeveel mannen waren er al uitgevallen!

Al snel was alle verband zoek onder de achterblijvers. ‘Mannen, blijf bij elkaar. Niet liggen gaan, daar. Kom, laten we zingen ...’ De Noord-Hollander probeerde de mannen om zich heen te verzamelen. Hij was

de enige die fris en gezond was. Hij had vooruit kunnen snellen. Maar nee ... hij wilde Hessel niet in de steek laten.

‘Jij hebt makkelijk praten, kameraad’, antwoordde een van de soldaten, ‘maar wij kunnen niet meer. Laat de vijand komen, dan is er direct een eind aan ons lijden ...’

‘Kom, niet de moed opgeven. We kunnen daarginds in dat schuurtje gaan rusten.’ Inderdaad zagen ze in de verte een bouwvallige schuur. Daar waren ze tenminste nog enigszins beschermt tegen de regen.

Het vooruitzicht van rust en beschutting tegen de regen liet de mannen alle krachten inspannen. Met Hessel hadden zich een twintigtal bij de Noord-Hollander gevoegd. Niet veel later bereikten ze de schuur. Het bleek een gedeelte van een boerderij te zijn. Rondom een plein zagen ze overblijfselen van verschillende andere gebouwen. De schuur was niet meer dan een bouwval, maar er was in ieder geval nog gedeeltelijke beschutting. In een hoek lag een hoop hooi. Hierop lieten de mannen zich neervallen.

Onhoorbaar sloop een man dichterbij. Het was een ruwe gestalte. Een zware snor en baard gaven hem een woest aanzien. Hij was gekleed in lompen en hij liep barvoets. Wat wilde hij? Langzaam sloop hij dichterbij. Nu was hij bij de hoek ... Voorzichtig ... Ah ... daar was een raam. Alle ruiten waren stuk. Hij bukte zich en gluurde naar binnen. Zijn ogen fonkelden. Onwillekeurig balde hij zijn vuisten. Oh ... daar lagen ze, de vreemde honden die het heilige Rusland waren binnengedrongen!

De mannen in de bouwval merkten niets van de fonkelende ogen die op hen gericht waren. Ze waren uitgeput ... Enkelen sliepen al. Maar de meesten waren te moe om te slapen. Ze lagen lekker in het hooi. Hier waren ze tenminste droog.

Daar richtte de man die door het raam gluurde zich voorzichtig op. Hij sloop terug. Toen hij de hoek was omgeslagen versnelde hij zijn pas. Een grijns lag op zijn gezicht. Zover gekomen dat de soldaten hem

niet meer konden horen, begon hij te rennen. Een eind verder stond een paard. Hij slingerde zich op de rug ervan en in vliegende galop ging het nu verder.

Een halfuur duurde de rit. Nu had hij een kamp bereikt. Hij sprong van het paard. Op een enkel woord van de ruiter bleef het dier onbeweeglijk staan. De man ging naar een tent en trad binnen.

Even later kwam hij weer naar buiten, vergezeld van de commandant die het bevel voerde over deze troepen. Snel werden enkele bevelen gegeven. Een groep van vijftig soldaten vertrok te paard. Aan het hoofd had zich een Russisch luitenant gesteld. Naast hem reed de spion. Want het was een spion, die uitgezonden was om de beweging van de achterhoede van het Franse leger te bespioneren. Hij had aan zijn commandant rapport uitgebracht dat een twintigtal Franse soldaten zich in de verlaten bouwval bevonden. De een na de ander waren de soldaten in de bouwval ingedommeld. Alleen Hessel was nog wakker. Alles was stil. Slechts het geluid van de neerstortende regen, vergezeld van de meer of minder luide ademhaling van de mannen, verbrak de stilte. Daar ... hoor ... wat was dat? Onwillekeurig richtte Hessel zich half op. Hoorde hij daar geen hoefslagen? Luister ... ja ... Nu werd het geluid duidelijker. Hij kon zich niet vergissen. Hessel sprong op. Hij porde de Noord-Hollander wakker. 'Cornelis Jansz, word wakker ... Toe nou, man ...' Hij schudde hem heen en weer.

Slaapdronken kwam deze overeind. 'Wat wil je toch, kerel?'

'Kozakken!' riep Hessel.

Nu was de Noord-Hollander ineens klaarwakker. Hij sprong overeind. 'Waar?'

'Sst', zei Hessel terwijl hij de vinger op de lippen legde, 'laten we eerst kijken. Ik heb ruiters gehoord. Misschien rijden ze voorbij. Maak de anderen niet wakker. Zo stil mogelijk. Misschien vinden ze ons niet.'

De Noord-Hollander knikte instemmend. Toen sloop hij, gevolgd door Hessel, voorzichtig naar de hoek van de bouwval. Hij keek.

Plotseling trok hij Hessel terug. ‘Terug’, riep hij zacht. ‘Ze komen hierheen ... Vlug, de anderen waarschuwen.’ De beide soldaten snelden naar hun makkers. ‘Kozakken!’ schreeuwden ze. Hoewel de soldaten allen sliepen was dat ene woord voldoende om hen te laten ontwaken. Ze grepen hun wapens.

‘Volg mij!’ zei de Noord-Hollander. Maar het was al te laat. Door deur en raam suisden de kogels ...

Daar klonk een luide stem. ‘Geef jullie over, mannen!’ riep iemand in het Frans. Het was de Russische luitenant, die Frans sprak.

Overgeven? Nee, daar dachten de soldaten niet aan! Oh, ze waren dapper, de soldaten in het leger van de grote keizer! En tijdens deze ongelukkige veldtocht naar Rusland waren heel wat staaltjes van dapperheid verricht.

De Russen, aangevoerd door hun luitenant, snelden nu van alle kanten toe. Met ware doodsverachting trotseerden ze het vuur van de mannen uit de schuur. Deze hadden dekking gezocht achter de muren. Hessel lag geknield naast de Noord-Hollander, het geweer over de onderrand van het kozijn.

‘Kalm richten!’ zei de Noord-Hollander. ‘En zorg voor dekking. Hè, dat is mis’, zei hij spijtig. ‘Ik had op die luitenant gemikt en zou hem getroffen hebben als niet een soldaat de kogel had opgevangen. Kijk ... kijk ... ze trekken terug.’

Inderdaad had de aanvoerder zijn mannen teruggeroepen. Ze hadden dekking gezocht achter een stuk muur. Daar waren ze veilig voor de kogels van de Fransen. Niet minder dan tien Russen waren al gevallen. Het werd nu een echt beleg. Nauwelijks vertoonde zich een hoofd of van de tegenovergestelde zijde werd een schot gelost.

‘We hebben in elk geval tijd gewonnen, mannen’, zei de Noord-Hollander tegen zijn kameraden. ‘Ik wilde wel dat we onopgemerkt konden weggelopen. Maar daarop is niet veel kans. Bovendien hebben we geen paarden.’

‘Zou het niet het verstandigst zijn om ons over te geven, makkers?’ vroeg een van de Fransen.

‘Overgeven? Nee! Wat vinden jullie, jongens?’

‘Nooit!’ riepen ze allen.

De Franse soldaat, die van overgave gesproken had, trok zijn schouders op. ‘Mij goed’, zei hij, ‘maar ik ben bang dat het een hopeloze strijd wordt.’

‘Misschien krijgen we versterking’, dacht de Noord-Hollander. ‘Wie van jullie wil het commando overnemen? Dan zal ik proberen hulp te halen.’

‘Nee, nee’, zei Hessel. ‘Jij moet hier blijven. Laat mij proberen onze kameraden te bereiken.’ ‘Maar je bent ziek. ’t Gaat niet, Hessel. Je kunt je nauwelijks voortslepen ...’ ‘Laat me het proberen’, antwoordde Hessel. ‘Het is het enige wat we doen kunnen. En’, voegde hij er in het Nederlands aan toe, ‘je kunt mij vertrouwen. En van de anderen ben ik niet zo zeker.’

De Noord-Hollander staaarde nadenkend voor zich uit. ‘Het is misschien ’t beste’, zei hij uiteindelijk. ‘Ga dan maar. Doe voorzichtig.’ ‘Ik zal m’n geweer maar hier laten’, zei Hessel. ‘Het hindert me te veel. In geval van nood kan ik van m’n pistolen gebruikmaken.’ Hij had zich met de Noord-Hollander van de raamopening teruggetrokken. ‘Ik moet proberen door het dak te komen. En zo de andere kant van de schuur zien te bereiken.’

‘Dat lijkt mij ook het beste’, antwoordde de Noord-Hollander. ‘Als je op mijn schouders staat kun je misschien het dak bereiken.’

De Noord-Hollander ging tegen de muur staan. Met behulp van een paar kameraden klom Hessel op zijn schouders. Toen kwam hij overeind. Ja, het ging. Hij kon de muurplaat bereiken. Een gedeelte van het schuine dak was nog overeind. Daardoor werd Hessel aan de ogen van de Russen onttrokken. Met moeite hees hij zich op. Gelukkig ... hij kon zijn andere hand ook op de muurplaat leggen. Nu kwam het moeilijkste ... hij moest zich aan de handen optrekken.

‘Wacht!’ riep de Noord-Hollander. ‘Wij zullen je helpen. Hier, drie mannen dit geweer.’ Hij stak zijn geweer met de kolf in de hoogte. Drie

mannen hielden het vast. ‘Ga maar staan!’ riep de Noord-Hollander. ‘Wij steunen je wel.’ Drie andere mannen steunden Hessels andere voet. Nu ging het beter. Hessel kon een van zijn benen over de muur heen slingeren. Nu het andere. Gelukkig ... hij zat.

Toen liet hij zich aan de buitenkant zakken. De muur was tamelijk hoog. Hessel hing aan zijn vingertoppen. Hij liet zich vallen terwijl hij ervoor zorgde om op zijn tenen neer te komen. Nu kwam het eropaan zich te verwijderen zonder dat de Russen het merkten. Voorzichtig sloop Hessel langs de muur. Het ging boven verwachting. Nu moest hij de poortopening door. Als de Russen hem hier maar niet zagen! Maar nee ... het ging goed. Hessel haalde verlicht adem. Hij was op de weg en kon nu ook de andere kant van de boerderij zien.

Plotseling bukte Hessel zich. Daar stonden de paarden, achtergelaten onder de hoede van twee oppassers. Maar het was al te laat. Een van de Russen had Hessel gezien en stootte een luide waarschuwing uit. Meteen greep hij zijn geweer. Maar Hessel was hem voor. Hij trok een pistool en vuurde. Getroffen stortte de Rus neer. Nu snelde echter een tweede op Hessel af. Hessel greep een van de paarden. Met één sprong was hij op het paard en snelde weg. Een kogel snorde hem rakelings voorbij. Zonder om te kijken joeg Hessel voort. Snel, snel, het ging om zijn leven!

Maar de Russen, die achter een stuk muur tegenover de schuur lagen, hadden ook gemerkt wat er gebeurd was. Niet veel later hoorde Hessel hoefslagen achter zich. Hij keek om en ontwaarde een tiental achtervolgers. Hessel was een goed ruiter en van jongsaf was hij met paarden omgegaan. Maar een tocht als deze had hij nog nooit gemaakt. Het ging nu om zijn leven. Het was of ook het paard dat begreep. Het strekte zijn hoofd voorwaarts. Voort vloog het, als een pijl uit de boog. Het ging dwars over de velden. Geen hindernis was te groot. Geen sloot te breed, geen water te diep. Het leek wel of het paard vleugels had. Ha, dat was nog eens rijden!

Maar de achtervolgers waren niet minder goede ruiters. Ja ... zij

leken aan hun paarden vastgegroeid. Met gillende kreten vuurden ze hun paarden aan. Lang bleef de achtervolging onbeslist. Maar Hessel was in een veel slechtere conditie dan zijn vijanden. Hessel begon zich afgemat te voelen. Het bonsde in zijn hoofd. Zijn greep verslaptte. En het was of het paard dat merkte. De achtervolgers wonnen. Hoor, hun gillende kreten klonken dichterbij.

Maar nu was ook de grote heerweg vlakbij. En had Hessel die eenmaal bereikt, dan was er kans dat zijn achtervolgers het zouden opgeven. Nog één sloot ...

Daar struikelde Hessels paard. Het stootte een klaaglijke schreeuw uit. Met een boog vloog Hessel uit het zadel. Toen wist hij niets meer; hij was bewusteloos.

Het duurde echter niet lang of hij kwam weer bij. Waar was hij? Zat hij nog op zijn paard? Snelde zijn paard misschien met hem voort? Hij opende de ogen. Toen merkte hij dat hij achter een kozak op een paard was vastgebonden. Gevangen! In handen van die vreselijke kozakken!

Vooruit ging het in razende galop. Au ... een stekende pijn in zijn schouder. Hessel kreunde, maar de kozakken stoorden zich er niet aan.

Het was een prachtig gezicht. Over de woeste moerasgronden stoven ze voort, deze zonen van de steppe. Maar Hessel merkte het niet meer. Hij was door de pijn weer flauwgevallen.

Het duurde niet lang of ze kwamen met hun gevangene bij de ruïne. Daar was intussen de toestand helemaal veranderd. Nadat Hessel vertrokken was, achtervolgd door een tiental kozakken, hielden de anderen een bespreking. De luitenant gaf enkele bevelen. Daarna verwijderden zich een paar mannen. Na een tijdje kwamen ze terug met twee ladders, die ze van een dichtbijgelegen hoeve hadden gehaald. Op de plaats waar Hessel over de muur was geklommen, zetten zij de ladders. Voorzichtig klommen ze op het dak. Nu stonden de Fransen van twee kanten aan een aanval bloot. De Noord-Hollander zag het

gevaar, maar kon het niet keren. De Russen hielden zich gedekt.

‘Mannen’, zei de Noord-Hollander, ‘de helft richt op de vijand buiten, terwijl de anderen mikken op de Russen op het dak. Zorgvuldig schieten. Niet vuren voordat je een vijand ziet.’

Op dit moment vertoonde zich buiten een soldaat met een witte vlag. De Hollander beval zijn mannen niet te vuren. Daarop trad hij naar buiten, de Rus tegemoet. Deze overhandigde hem een in het Frans gestelde sommatie tot overgave. De Noord-Hollander beduidde de Rus enkele ogenblikken te wachten. Hij keerde naar zijn makkers terug en las hun het bevel voor.

‘Mannen’, zei de Noord-Hollander, ‘het gevaar is nu veel groter. Wat willen jullie?’

‘We hebben kans’, antwoordde een van de Fransen, ‘dat Hessel de onzen bereikt. Als we ons overgeven zullen ze ons toch misschien vermoorden. Laten we ons verdedigen tot Hessel komt.’

‘Maar als hij gevangen wordt genomen?’ merkte de Noord-Hollander op.

‘Hij zal wel met hulp terugkomen’, antwoordde de soldaat, die het eerst gesproken had. ‘Een Franse soldaat geeft zich niet over, is het wel jongens?’

‘Nee, nee!’ werd er geroepen. De Noord-Hollander trok onwillig de schouders op. Dapper waren ze ongetwijfeld, deze Fransen. Maar onverstandig ook. Maar hij wilde nu zijn makkers niet in de steek laten. Met een stompje potlood schreef hij enkele woorden op de achterkant van het papier.

‘Wat heb je geschreven?’ vroeg een van de soldaten.

‘Ik heb geschreven: “Franse soldaten geven zich niet over”’, antwoordde de Noord-Hollander. Hij ging weer naar buiten en overhandigde het briefje aan de Rus. Toen kwam hij weer binnen. ‘Wacht met schieten, tot de Rus bij zijn makkers is’, gebod hij. Daar snorde een kogel door de raamopening. ‘Kalmaan, jongens. Schieten als er trefkans is.’

Maar een trefkans was er nauwelijks. De mannen achter het stuk muur konden hun niet veel schade toebrengen. Maar tegenover de vijanden op het dak waren ze onbeschermd. Al vijf Fransen waren er getroffen, terwijl nog geen van de Russen geraakt was. De Noord-Hollander had zich in de donkerste hoek teruggetrokken. Daar zag hij vlak boven zich een geweerloop. Nu kwam het op mikken aan. Voorzichtig richtte hij. Het schot ging af ... Daarop volgde een bons. En een rauwe kreet. 'Dat is de eerste', zei de Noord-Hollander grimmig.

Maar de strijd was te ongelijk. Al meer dan de helft van de belegerden was gesneuveld.

'Mannen, we moeten ons overgeven. Ze schieten ons dood als ratten in een kooi', zei de aanvoerder. 'Wie van jullie heeft een witte doek?'

Een van de Fransen reikte hem een linnen lap aan. De Noord-Hollander sprong naar een raamopening en zwaaide met de witte lap. Onmiddellijk werd het vuren gestaakt en de Russische luitenant kwam tevoorschijn. 'Franse soldaten', riep hij, 'kom naar buiten, ongewapend!'

De Noord-Hollander kwam met zes makkers naar buiten. Ook de Russen kwamen nu tevoorschijn. Behalve de tien Russen die bij de eerste aanval gevallen waren, bleek er slechts één getroffen. Op dat moment kwamen de mannen, die Hessel hadden gevangengenomen, terug. Toen namen enkele Russen de gevangenen in hun midden. De gewonden en gesneuvelden werden ook meegenomen. Zo aanvaardden ze de tocht naar de legerplaats van de Russen.

In het Russische hospitaal werd Hessel wakker. Eerst herinnerde hij zich niets. Maar spoedig kwam de herinnering boven. Waar waren zijn makkers? De deur ging open en een dokter kwam binnen. 'Zo, bij kennis?' vroeg hij in het Frans.

Hessel verstond het. Het verblijf in de gevangenis en in het leger had hem voldoende Frans geleerd om een ander te verstaan en zich verstaanbaar te maken.

‘Je hebt een lelijke val gemaakt van het paard. Je sleutelbeen is gebroken. En daarna de rit te paard. Bovendien was je ook wel aan het eind van je krachten. Als alle Franse soldaten zo zwak zijn, zullen wij niet veel moeite hebben.’ De dokter lachte.

‘Ik ben geen Fransman, dokter’, antwoordde Hessel. ‘Ik ben een Hollander. Wij werden gedwongen te dienen, maar anders ...’

‘Ja, ik begrijp het. ’t Is de keizer van Frankrijk, ’t is Napoleon, die een vijand van Rusland is. Maar jullie, arme kerels, niet. Toch worden jullie de dupe. Mijn volksgenoten zijn verbitterd. En ons Russische volk is onontwikkeld. De soldaten beschouwen jullie als vreemde duivels. Ik vrees dat er menig soldaat van jullie vermoord wordt.’

‘Waar zijn mijn kameraden, dokter?’

De dokter haalde zijn schouders op. ‘Ik weet het niet. Bekommer je daarover maar niet. Jij bent nu in elk geval veilig.’ ‘Zijn de anderen dat dan niet, dokter?’

De dokter verzweeg echter de waarheid. Hij was bang dat Hessel het zich te veel zou aantrekken. De waarheid was dat de Fransen een poging hadden gewaagd te ontsnappen. Het was alleen de Noord-Hollander gelukt. De anderen waren bij de achtervolging doodgeschoten. De luitenant, die Frans sprak, was niet bezielde met het fanatisme van de kozakken. Hij had graag de mannen willen sparen.